

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S.D.P.B.

Coll. No. 667

Title Gīṭāntha - bodhinī

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 867. Subject : Puranic lit.

Title : Gitantha-bodhini

Author : Vamana Scribe : —

Date of the work : — Date of the Ms. : —

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 9.3" by 6.3" Extent : 17 foll.

Language : Sanskrit Script : Devanagari

Remarks : —

श्रीगणेशायनमः॥ ॥वामन॥ ॥बुद्धीहुनीकर्मनीचपूर्वाध्यायावदेहरी॥त
 रिकांयोजिसीबुद्धीं ह्यणतायेथअर्जुन॥१॥ ॥श्लोक॥ ॥अर्जुनउवाच॥
 व्यायसीचेत्कर्मणस्तेमताबुद्धिर्जनार्दन॥ तत्किंकर्मणिघोरेमानियोजय
 सिकेशव॥१॥ ॥सम०॥ ॥कर्माहुनीबुद्धिथोरतुजवादेजनार्दना॥ तरिकां
 घोरकर्मियायोजिसीमजकेशव॥१॥ ॥आर्या॥ ॥हेकेशवातुलाहीकर्माहुनि
 बुद्धिभासतीथोर॥ तरिकांजनार्दनामजकरवीसीकर्महैमहाघोर॥१॥ ॥दोहरा
 बुद्धीभलीहैकरमतेकृष्णकहीतुमजोय॥ करमप्रयानकतैकल्योकेसेडारतथोय॥
 १॥ ॥ओवी॥ ॥अर्जनह्यणेकृष्णनाथा॥ कर्माहुनज्ञानश्रेष्ठअसतां॥ अघोर
 कर्मिकांअनंता॥ प्रवर्तवितौसिमज॥१॥ ॥अभंग॥ ॥पार्थवदेवास्तदेवा॥ प्र
 श्वआमुचाऐकावा॥१॥ कर्मागढीबुद्धीहोय॥ ऐसासांगतांप्रस्ताव॥२॥ तरिंघोरक-
 र्मायया॥ जनार्दनाघालावया॥३॥ चिंतैपासनीकेशवें॥ तुकाह्यणेजीसोडावें॥४॥
 ॥१॥ ॥श्लोक॥ ॥व्यामिश्रेणैववाक्येनबुद्धिर्मोहयसीवमे॥ तदेकंवद
 निश्चित्ययेनश्रेयोऽहमाप्नुयाम्॥२॥ ॥सम०॥ ॥व्यामिश्रवाक्यैबुद्धीने-

करिसीमोहिल्यांपरी॥ एकनेमुनितेंसांगपावेंमीश्रेयज्यास्तव॥२॥ ॥आर्या॥ ॥
 संदिग्धबोलसीकांबुदिसजोठकविणारत्यावाणी॥ पावेंमीश्रेयअसीनिश्चितमज
 सागएकतूवाणी॥२॥ ॥दोहरा॥ ॥वचनसुनेसंदेहकेमोबुद्धिहैभयभीत॥ नि
 श्रेयकरीएकेकहोलत्योमुक्तिज्याभात॥२॥ ॥ओवी॥ ॥मिश्रितवाक्येंयेणे॥
 भुलविसीमाझीअंतःकरणें॥ तरींयेकनिश्चयतीज्याणें॥ श्रेयपाविजेल॥२॥ ॥
 अभंग॥ ॥यामिश्रितउत्तरा॥ ऐकोनिखेदअंतरा॥१॥ बुद्धिस्थितिभावावली॥ वृ
 त्तिशौर्याचीलाजली॥२॥ एकपंथनिवडून॥ सांगजयांतकल्याण॥३॥ श्रेयपावेजया
 स्तव॥ तुकयाभयेनेणेंजीव॥४॥२॥ ॥श्लोक॥ ॥श्रीभगवानुवाच॥ ॥लो
 केऽस्मिन्द्दिविधानिष्ठापुराप्रोक्तामयाऽनघ॥ ज्ञानयोगेनसांख्यानांकर्मयो
 गेनयोगिनाम्॥३॥ ॥सम०॥ ॥यालोकींदोंपरीनिष्ठापूर्वीजेम्यानिरोपिली॥
 ज्ञानयोगेचिसांख्यालासत्कर्मैकर्मयोगियाम्॥३॥ ॥आर्या॥ ॥लोकींदिविधा
 निष्ठासांगितलीनिश्चितार्थमीवहुनी॥ कर्मजेल्याकर्मज्ञान्यासीज्ञानयोगहेदोनीं॥
 ३॥ ॥दोहरा॥ ॥निष्ठाजोद्वयजातकीपहिलीकहीबनाय॥ सिद्धनकोग्यानभलोक-

र्मनिकर्मवताय॥३॥ ॥ओवी॥ ॥दोप्रकारचीनिष्ठा॥ पूर्वीसांगितलीभारता॥
 सांख्यमतीज्ञानदाता॥ योगियासकर्मयोगबोलिने॥३॥ ॥अभंग॥ ॥हांसोनि
 बोलेराधाप्रिय॥ हेकोतेयाअवधारी॥१॥ निष्ठादिविधयालोकीं॥ पूर्वीअसेकींबोलि
 ली॥२॥ ज्ञानयोगेचिसांख्याला॥ असेकेलानिश्चयो॥३॥ सत्कर्मैकर्मयोगी॥ तुकाभो
 गिजेसरु॥४॥३॥ ॥श्लोक॥ ॥नकर्मणामनारंभान्नैष्कर्म्यपुरुषोऽश्रुते॥
 नचसन्न्यसनादेवसिद्धिसमधिगच्छति॥४॥ ॥सम०॥ ॥जेकर्मातीतत
 त्सिद्धीनकर्मैकेलियाविण॥ कर्मसंन्यासमात्रेचिनत्यासिद्धीसपावतो॥४॥ आ०
 नैष्कर्म्यतो नपावेकर्माचाजोकराअनारंभ॥ केवळसंन्यासानेंपुरुषासनमुक्तिचास
 मारंभ॥४॥ ॥दोहरा॥ ॥करमबिनाकिन्हेपुरुषग्यानलहेनहिकोय॥ कियेस
 बनाससंन्यासकोंदोऊमुगतनहोय॥४॥ ॥ओवी॥ ॥जेकर्मारंभनकरिती॥
 तेपुरुषमोक्षनपावती॥ कर्मउगींचत्यजिती॥ तयांसिसिद्धीनाहीं॥४॥ अभंग
 जेकाकर्मातीत॥ सिद्धप्राप्तचोरवट॥१॥ परिकर्मकेल्यावीण॥ कोणसीणमुकला॥२॥
 कर्मसंन्यासमात्रे॥ सिद्धीवग्नैनपाहे॥३॥ ययालागींतुकावाणी॥ हेनिशाणीकर्माची

॥४॥ ॥श्लोक॥ ॥नहिकश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्॥ कार्यते
 त्ववशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः॥५॥ ॥सम०॥ ॥कर्मकेल्याविणेंकोणीकधी
 हीक्षणहीनसे॥ दादूनिकरवितीकर्मैसर्वप्रकृतिचेगुण॥५॥ ॥आर्या॥ ॥कर्म
 विणकोणीहीक्षणभरिपार्थानराहतांअवश॥ करितोकर्मसदाहीप्रकृतिगुणाला
 गिहोउनीवश्य॥५॥ ॥दोहरा॥ ॥करमकियेबिनछिन्नकहूरहेनकोउजंत॥वि
 बसमयेकरमनकरोबांधोमायातंत॥५॥ ॥ओवी॥ ॥कोणीकर्महीननसती
 क्षणयेककर्मैसांडिती॥ दादूनियांकर्मकरविती॥ प्रकृतीचेगुणजाण॥५॥ अभंग
 अहोकर्मकेल्यावीण॥ वागेकोणपृथ्वीस॥१॥ येकपछनठरेकधी॥ कर्मसंधीवांचु-
 नी॥२॥ हटेछदेकरविती॥ कर्मप्रकृतीयागुणे॥३॥ तुकाहणैकर्मतीत॥ त्याअनंत
 मानिना॥४॥५॥ ॥श्लोक॥ ॥कर्मैन्द्रियाणिसंयम्यय आस्ते मनसा स्मर-
 न्॥ इन्द्रियार्थान्विमूढात्मा मिथ्याचारः स उच्यते॥६॥ ॥सम०॥ ॥कर्मैद्रि-
 येंआवरोनीमनींविषयचिंतितो॥ नेत्रलावीबसेमूढतोदंभाचारबोलिजे॥६॥ ॥
 आर्या॥ ॥कर्मैद्रियांसिदमुनीविषयस्मरतोमनामधेमूढ॥ हणतीत्यातेज्ञानीमि

थ्याचारीसदामहामूढ॥६॥ ॥दोहरा॥ ॥करमबिंद्रियनरोकिंकेंमनविरवय
 नकोंध्यान॥ कपर्दीमूरखहेबडेताकोदंभोजान॥६॥ ॥ओवी॥ ॥कर्मैद्रियांते
 दंडा॥ मनकल्पनानसंडी॥ तयानाहींविषयांचीसांडो॥ हणोनिमूर्खहणावें॥६॥
 अभंग॥ ॥कर्मैद्रियाअनिवारा॥ तोपसाराआवरुनी॥१॥ मनींचिंतीविषयास॥ क-
 र्मसंन्याससाधुनी॥२॥ डोंकेझांकीमूढबसे॥ मिथ्यादिसेदंभतो॥३॥ तुकाविनविनो-
 संता॥ ऐसीवार्ताजनाट॥४॥६॥ ॥श्लोक॥ ॥यस्त्विन्द्रियाणि मनसानिय-
 म्यारभतेऽर्जुन॥ कर्मैन्द्रियैः कर्मयोगमसक्तः स विशिष्यते॥७॥ ॥सम०॥
 अर्जुनाइंद्रियांतेजोमनेंकरुनआवरी॥ कर्मैद्रियेंकर्मयोगकरीनिष्कामथोरतो॥७॥
 आर्या॥ ॥तोचिविशिष्टहिपार्थांतःकरणंदमोनियांकरणे॥ कर्मैद्रियेंचिज्या
 लात्यागुनिआसक्तिकर्मतेकरणे॥७॥ ॥दोहरा॥ ॥मनराखेबिंद्रियेंनकछुक
 र्मनरचाय॥ फलअभिलाखकेंतजेवातेयहअधिकाय॥७॥ ॥ओवी॥ ॥इं-
 द्रियांदमनकरीस्वभावी॥ इंद्रियांहातींकर्मकरवी॥ कर्मफळाचीआशानधरावी
 तोचिथ्रेष्ठहणिजेअर्जुना॥७॥ ॥अभंग॥ ॥अरेपार्थाइंद्रियाला॥ मनेंत्याला

आवरी॥१॥ कर्मद्रिष्टीकर्मयोग॥ करानिःसंगथोरतो॥२॥ निष्कामाचेजेभजनै॥
 तुकाह्मणेविश्वांती॥३॥ ॥श्लोक॥ ॥नियतंकुरुकर्मत्वंकर्मज्यायोत्यकर्म
 णः॥ शरीरयात्रापिचतेनप्रसित्येदकर्मणः॥८॥ ॥सम०॥ ॥कर्मत्यागा-
 हुनीकर्मश्रेष्ठतैर्नित्यतूंकरी॥ देहनिर्वाह हीनूज्ञानघडेकर्मटाकितां॥८॥ आर्या
 कर्मबरेनअकर्मस्वीकारीकर्मअवशमात्राहो॥ कर्मत्यजितांपार्थानचलेक्षणभर
 शरीरयात्राहो॥८॥ ॥दोहरा॥ ॥अनकरणोतेकरमहैभलेसकृतकरोमीत॥
 बिनकिन्हेतेकरमकोंदेहजवहेनीत॥८॥ ॥ओवी॥ ॥वर्णाश्रमकर्मकरी॥
 कर्मश्रेष्ठहोअवधारी॥ नकरितांकर्मत्यजिसीजरी॥ देहअवसानांसिद्धिनाहीं॥८॥
 अभंग॥ ॥कर्मत्यागाहुनीकर्म॥ श्रेष्ठावर्ममानते॥१॥ तैतूंकरीविचक्षणा॥ अं
 तःकर्णाजेशब्दी॥२॥ देहनिर्वाहकाळजी॥ नलगेमाझीमीजाणे॥३॥ कर्मसोडिलि
 यारवोटें॥ मगउफराटेंबांधिल॥४॥ तुकाह्मणेंजगांरवंती॥ कर्माहातींनपडावें॥५॥
 ॥८॥ ॥श्लोक॥ ॥यज्ञार्थात्कर्मणोऽन्यत्रलोकोऽयंकर्मबंधनः॥ तदर्थं
 कर्मकौंतेयमुक्तसंगसमाचर॥९॥ ॥सम०॥ ॥विष्णुप्रीत्यर्थजेकर्मत्या

विणेंसर्वबंधकें॥ तत्प्रीत्यर्थहिकोंतेयासंगटाकूनिआचरे॥९॥ ॥आर्या॥ ॥
 यज्ञार्थाविणकरितांकोंतेयाकर्मतेजनाबाधी॥ निःसंगकर्महरिच्याप्रीत्यर्थकराव
 याअसोबाधी॥९॥ ॥दोहरा॥ ॥जग्यनबिनजेकरमजोजगबंधनतेंहोत॥ ति
 हींकाजकरमनतजोमेढिफलनकोगोत॥९॥ ओवी॥ ॥यज्ञविष्णुऐसीश्रुती
 ॥तयावेगळेंकर्मअन्यत्रअर्पितांबद्धहोती॥ ह्मणूनिकोंतेयातत्प्रीत्यर्थदेती॥ फळ
 टाकूनिआचरेतू॥९॥ ॥अभंग॥ ॥देवपितृयज्ञ॥ जेवेदज्ञजाणती॥१॥ यावी
 णमिथ्याघेर॥ नेदीथारपरलोकीं॥२॥ संगत्यागेत्याप्रीत्यर्थ॥ घेपरमार्थकरतळीं॥
 ॥३॥ माझीप्राप्ताजयामाझी॥ तुकाआजीपावला॥९॥ ॥श्लोक॥ सहयज्ञाः
 प्रजाःसृष्ट्वापुरोवाचप्रजापतिः॥ अनेनप्रसविष्यध्वमेषवोऽस्त्वष्टकाम
 धुक॥१०॥ ॥सम०॥ ॥प्रजायज्ञासवेंब्रह्मापूर्वीनिर्मुनिबोलिला॥ कींयाय-
 जींवृद्धिपावातुमचीकामधेनुहा॥१०॥ ॥आर्या॥ ॥यज्ञासहजननिर्मुनिबोले
 विधित्यासहेंअसेस्पष्ट॥ यज्ञेंप्रसवातुहोतुमचापुरवीलकामहाइष्ट॥१०॥ दोहरा
 जग्यसहितरचोजगनकोंकहिविधाताबात॥ उदेनिहांगेजग्यतेकामधेनुयहतात॥

१०॥ ॥ ओवी ॥ ॥ ब्रह्मयानेयज्ञआणिमृष्टीकेली ॥ मग आशीर्वादाची उत्तरेचो
 लिली ॥ यज्ञकामधेनुदुहिली ॥ भक्तांस्तव ॥ १०॥ ॥ अभंग ॥ ॥ प्रजायज्ञासंगे-
 विधि ॥ पूर्वबुद्धिप्रेरितं ॥ १॥ जे निर्माण जाले लोक ॥ त्यांस शोक न सावा ॥ २॥ कीं या स-
 र्वे पावा वृद्धि ॥ कामसिद्धि धेनुवा ॥ ३॥ तुका ह्मणे आशीर्वाद ॥ भवखेद वारकू ॥ ४॥
 ॥ १०॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ देवान्भावयताः नेन ते देवाभावयंतु वः ॥ परस्परं
 भावयंतः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥ ११॥ ॥ सम ॥ ॥ भजा देवा स या य
 जे देव देती फळे तु ह्यां ॥ अन्योन्यभजतां ऐसें पावाल श्रेय उत्तम ॥ ११॥ आर्या
 यज्ञे देवा सितु ह्या देव तु ह्याला परस्परें भावा ॥ अन्योन्यभावनेनें पावाल श्रेय धरुनि
 यां भावा ॥ ११॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ जग्य करी देव ज जो देव ब्रह्म फल देत ॥ बुद्धि पर
 स्परय उंकरे मन वांछित फल लेत ॥ ११॥ ॥ ओवी ॥ ॥ तु ह्यां देवा ते भावे पूजा ॥ ते
 प्रसन्न होती सहजा ॥ परस्परें तुम चिया भावे काजा ॥ श्रेय देतील ॥ ११॥ अभंग
 देवा भजा या अध्वरें ॥ फळ रवरें देतील १॥ तु ह्याला भविजाणावा ॥ नित्य भावा नूत
 न ॥ २॥ अन्योन्यभजतां ऐसें ॥ फळ अनायासें श्रेयाचें ॥ ३॥ तुका वदे धर्म यज्ञी ॥

सात्यकृष्ण असावे ॥ ४॥ ११॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ इष्टान्भोगान्निवो देवादास्यं
 ते यज्ञभाविताः ॥ तैर्दत्तानप्रदायैभ्यो यो भुंक्ते स्तेन एव सः ॥ १२॥ सम
 इष्टभोग तु ह्या देती यज्ञे देव पूजिले ॥ देवीं दिलें ते देवांला न देतां स्वायचोर तो ॥ १२॥
 आर्या ॥ ॥ यज्ञीं भावित कर ते देति तु ह्या इष्टभोग ते थोर ॥ देवीं जें दिधलें तें त्या-
 सिन देतां चिखाय तो चोर ॥ १२॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ इष्टभोग कुंदेत हे देव ज जे ते मी
 त ॥ विन पुजे जोले त हे सोय चोर की नीत ॥ १२॥ ॥ ओवी ॥ ॥ इष्टभावे करुनी
 यज्ञ मुखें समर्पेनी ॥ तो देव अंगिकारुनी ॥ फल देत कल्पनेचें ॥ १२॥ अभंग
 इष्टभोग देती तु ह्या ॥ ऐसा महिमा देवांचा ॥ १॥ यज्ञ देव पुजिली या ॥ तुमची क्रिया सफ
 ळ ॥ २॥ देवीं दिलें ते देवांस ॥ नेदीतामस चोर तो ॥ ३॥ तुका ह्मणे आत्म पोदा ॥ दोरता
 टाच घळीत ॥ ४॥ १२॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ यज्ञशिष्टाशिनः संतो मुच्यंते स
 र्वकिल्बिषैः ॥ भुंजंते ते त्वघं पापा ये पचंत्यात्मकारणात् ॥ १३॥ सम
 यज्ञाचें शेष खाणारे ना शिती सर्व पातकें ॥ पापी पाप चिते खाती रां धिती स्वनिमित्त जे
 ॥ १३॥ ॥ आर्या ॥ ॥ निर्दोष सर्वथा ते सेविति जे नित्य यज्ञ अवशिष्टा ॥ भक्षिति

केवळ अघतेयज्ञाविणभक्षितीअतीमिष्ट॥१३॥ ॥दोहरा॥ ॥जग्यशेषजोस्वा
 तहैपापनडारतधोय॥जग्यविनाजोस्वातहैअधरझूलतसोय॥१३॥ ओवी
 यज्ञशेषजेभक्षिती॥त्यांचीपातकेंजाती॥उदरार्थपशुभक्षिती॥पापभोगितोदेख॥
 ॥१३॥ ॥अभंग॥ ॥यज्ञाचेंशेषखाणारे॥पापहारेदर्शने॥१॥आत्मोदरासा
 ठीनेम॥तोअधर्मव्यापारू॥२॥पापीपापचितेखाती॥जेरांधितीस्वेच्छेने॥३॥तु
 काह्मणेरोगीजैसे॥घेउंवैसेपथ्यासी॥४॥१३ ॥श्लोक॥ ॥अन्नाद्भवति
 भूतानिपर्जन्यादन्नसंभवः॥यज्ञाद्भवतिपर्जन्योयज्ञःकर्मसमुद्भवः॥
 ॥१४॥ ॥सम०॥ ॥भूतेंअन्नरसेंहोतींअन्नपर्जन्यवृष्टिने॥यज्ञेंकरुनिपर्ज
 न्ययज्ञकर्मैकरूनियां॥१४॥ ॥आर्या॥ ॥अन्नापासुनिभूतेंपर्जन्यापासु
 नीचतेंअन्न॥ऋतुपासुनिपर्जन्यऋतुतोकर्माहुनीनसेभिन्न॥१४॥ ॥दोहरा
 जीवअन्नतेहोतहैअन्नमेहुतेंहोय॥मेघजग्यतेहोतहैजग्यकरमतेजोय॥१४॥
 ओवी॥ ॥अन्नापासूनिभूतेंहोतीं॥धान्येपर्जन्येनिपजतीं॥पर्जन्ययज्ञाचें
 निरुहतीं॥यज्ञकर्मापासुनी॥१४॥ ॥अभंग॥ ॥भूतेंअन्नरसेंहोतीं॥अ

गी०

न्नोत्पत्तिपर्जन्ये॥१॥यज्ञेंकरोनिपर्जन्य॥लोकींमान्यजोतिहीं॥२॥यज्ञकर्मापासु
 नियां॥वर्मतुकयाठावकें॥३॥१४॥ ॥श्लोक॥ ॥कर्मब्रह्मोद्भवविद्विब्रह्मा
 क्षरसमुद्भवं॥तस्मात्सर्वगतं ब्रह्मनित्यं यज्ञे प्रतिष्ठितम्॥१५॥ सम०
 वेदापासोनियांकर्मवेदअक्षरसंभव॥तस्मात्तेंसर्वगतहीसदायज्ञींप्रतिष्ठित॥१५॥
 आर्या॥ ॥कर्मब्रह्मजतेंहीअक्षरभवजाणिजेतसमयज्ञीं॥सर्वगतब्रह्महिजेप्र
 तिष्ठितसेसंदेवतेयज्ञीं॥१५॥ ॥दोहरा॥ ॥करमंजेंउपजतवेदतेंवेदब्रह्मते
 मान॥ब्रह्मजोसतसबुनमेंताहिजग्यकरितान॥१५॥ ॥ओवी॥ ॥कर्मब्रह्म
 यापासोनी॥ब्रह्मअक्षराहुनी॥याकारणेंब्रह्माअजुनी॥नित्यकर्मकरित॥१५॥
 अभंग॥ ॥वेदापासुनियांकर्म॥उघडवर्मकळतें॥१॥वेदअक्षरसंभव॥वास्तुदे
 वबोलती॥२॥तस्मात्सर्वगतही॥श्रुतिग्वहीसाधका॥३॥प्रतिष्ठितयज्ञींसदा॥
 तुकयाछंदापालक॥४॥१५॥ ॥श्लोक॥ ॥एवंप्रवर्तितंचक्रंनानुवर्तयती
 ह्यः॥अघायुरिंद्रियारामोमोघंपार्थसजीवति॥१६॥ ॥सम०॥ ॥असेंव
 तेविलेचक्रलोकींजोकांनवर्तवी॥वृथातोपापआयुष्यइंद्रियांसक्तजोति॥१६॥

अ०

३

आर्या॥ ॥एवंपरंपरागतजोकोणीहानचालवीवोध॥इंद्रियनिरतअपायूत्याचें
 आयुष्यसर्वथामोघ॥१६॥ ॥दोहरा॥ ॥वेदबतायेकरमजेनकरतजोकोय
 ॥पापीबिंद्रिवसभयेजन्मरहतजरवोय॥१६॥ ॥ओवी॥ ॥ब्रह्मचक्राप्रतिष्ठ
 ले॥तेजन्मपावोनिभले॥नसंपादिलेंतेपापीजन्मले॥भूमिभारहोवोनियां॥१६॥
 अभंग॥ ॥ऐसेवर्तविलेंचक्र॥कर्मसूत्रयज्ञाचें॥१॥लोकींनवर्तवीजोका॥
 व्यर्थअसकायातिचा॥२॥रुथाआयुष्यपातकी॥इंद्रियमुखीघालितु॥३॥तुका
 ह्मणेवायांभ्रष्ट॥केलेकष्टनिर्फळ॥४॥१६॥ ॥श्लोक॥ ॥यस्त्वात्मरति
 रेवस्यादात्मतृप्तश्चमानवः॥आत्मन्येवचसंतुष्टस्तस्यकार्येनविद्यते॥
 सम०॥ ॥आत्मत्वींचजयाप्रीतिआत्मलाभेचितृप्तजो॥जोआत्मत्वींचसंतुष्ट-
 त्यालाकर्तव्यहेनसे॥१७॥ ॥आर्या॥ ॥आत्मरतआत्मतृप्तक्षत्रियवर्याज-
 गामधींआर्य॥जोआत्मतृप्तपार्थानाहींत्यालागिकोणतेंकार्य॥१६॥ दोहरा
 आत्मसोंसंतुष्टजेआत्मसोरंतहोय॥तृप्तजआत्मसोरंत्योताहिनकरने
 कोय॥१७॥ ॥ओवी॥ ॥आत्मत्वींजेराहिले॥आत्मकरवेंतृप्तजाले॥स्वरूपी

चसमावले॥तयाकर्मनलागती॥१७॥ ॥अभंग॥ ॥श्रद्धाआत्मस्वरूपींभली
 वृत्तिरंगलीविटेना॥१॥आत्मलाभेंजालातृप्त॥भक्त्यासक्तभावार्थी॥२॥स्वरू-
 पींतुष्टजालेंमन॥जनविजनसारिखे॥३॥त्यालानसेहेखटपट॥तुक्यापेठकोला-
 ची॥४॥१७॥ ॥श्लोक॥ ॥नैवतस्यकृतेनार्थोनाकृतेनेहकश्चन॥नचा-
 स्यसर्वभूतेषुकश्चिदर्थव्यपाश्रयः॥१८॥ ॥सम०॥ ॥कर्मीत्यालाफळन
 सेअकर्मीप्रत्यवायही॥नज्यांससर्वभूतींहीकांहींफळअपेक्षित॥१८॥ आर्या
 कार्येअर्थेकार्येअनर्थजोयात्यजीवउभयांस॥सर्वाभूतींपार्थानाहींअर्थव्यपा-
 श्रयेत्यास॥१८॥ ॥दोहरा॥ ॥ताहिकियेतेपुण्यनहीबिनकिन्होनहिदोरव
 ॥ब्रह्मादिकसोंकाजनहींआत्महीभयोमोख॥१८॥ ॥ओवी॥ ॥कर्मनके
 लियाकांहीं॥परस्परेंगुंतलेनाहीं॥तैसेंचसर्वभूतींचेठायीं॥फळेच्छानकरीं॥१८॥
 अभंग॥ ॥नसेफळत्याच्याकर्म॥अविश्रमेविरक्तु॥१॥प्रत्यवायउणेंपणीं॥
 हेतोकाहाणीसंपली॥२॥नज्याससर्वभूतीं॥कांहींप्रीतिफळाची॥३॥इच्छाना
 हींह्मणेतुका॥तोनेदकामुक्तपै॥४॥१८॥ ॥श्लोक॥ ॥तस्मादुक्तःस

ततं कार्यं कर्म समाचर ॥ असक्तो त्याचरन्कर्म परमाप्नोति पूरुषः ॥ १९ ॥
 ७ ॥ सम० ॥ ॥ या लागि निष्काम सदा करावें कर्म ते करी ॥ निष्काम करितां कर्म पुरुष
 ब्रह्म पावतो ॥ १९ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ यास्तव सक्त न होतां अवश्य जें कर्म त्या विना
 न रहा ॥ सक्त न होतां कर्मा करितां ब्रह्मास पावतो न रहा ॥ १९ ॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ अ
 सक्त निरंतर कर म करु उक्त वेद के भाय ॥ असक्त कर म करिले त हें परम पुरुष को जा
 य ॥ १९ ॥ ओवी ॥ ॥ या कारणे निष्काम ॥ कर्म करावें सकाम ॥ निष्काम करावें
 काम ॥ तो ब्रह्मा मिळे ॥ १९ ॥ ॥ अभंग ॥ या लागीं वीरा पार्था ॥ कामीं निष्काम
 अर्था ॥ सदा आपुले परमार्था ॥ साधकानें पाहाणें ॥ १ ॥ करावें ते न सांडे कीं ॥ कर्म
 रेषाने टकी ॥ करी पार्थिवा बाकी ॥ झाडा वया पाशाची ॥ २ ॥ काम त्यागिल्या निष्का
 म ॥ पुरुष पावे परब्रह्म ॥ तुका ह्मणे वर्म ॥ रुटे के ले निर्मळ ॥ ३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥
 कर्मणो वहि संसिद्धि मास्थिता जनकादयः ॥ लोक संग्रह मेवापि संपश्य
 न्कर्तुमर्हसि ॥ २० ॥ सम० ॥ कर्मच करितां सिद्धि पावले जनकादिक ॥ लो
 क संग्रह दृष्टीने त हीं कर्मास योग्य तूं ॥ २० ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ जनकादिक ही क

७

गी०

में जाले ते सिद्ध पावले शर्म ॥ जन संग्रहा कडे ही पाहुनि पार्था करी सदा कर्म ॥ २० ॥ ॥
 दोहरा ॥ ॥ लहिसिद्धि जनकादिक हुकिन्हे कर म समाज ॥ लोकरीत जो देखि कें
 त महुं करे जु काज ॥ २० ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ विदेहादिक जनक बोलिले ॥ ते कर्म
 सिद्ध पावले ॥ ह्मणे निश्चेष बोलिले ॥ यास्तव तूं कर्म करी ॥ २० ॥ ॥ अभंग ॥ ॥
 कर्मच कविता सिद्धी ॥ प्राप्त श्रेष्ठास निश्चिद्धी ॥ जनकादिक राज्या मधीं ॥ पूर्ण जा
 ले विदेही ॥ १ ॥ वैराग्य जालें पुरें ॥ आत्म तत्व कळे खरें ॥ तरीं लोक संग्रहारे ॥ या कर्मा
 सिन सांडुं ॥ २ ॥ तुका ह्मणे पार्था प्रती ॥ कर्म मार्गाची पद्धती ॥ देव सांगे लोक स्थिती ॥
 आदि अंती पाळणें ॥ ३ ॥ २० ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेत
 रोजनः ॥ सयत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ॥ २१ ॥ ॥ सम० ॥ की जें
 जें आचरे श्रेष्ठ ते तें इतर ही जन ॥ तो जो कां निर्णय करी वर्तती लोक ते रिती ॥ २१ ॥ ॥
 आर्या ॥ ॥ चालति जन त्या मार्गे घालिती जो श्रेष्ठ पांडवा धारा ॥ ते जें प्रमाण करिती
 वर्तति जन त्या धरोनि आधारा ॥ २१ ॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ बडेज आचरहि करे सोइ
 माने आन ॥ ताहि मांग सब जग चले बडे करेज परमान ॥ २१ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ जें

अ०

३

जे श्रेष्ठ वर्तती ॥ लोक तैसेंच आचरती ॥ जेसे ते प्रमाण करिती ॥ जन त्या मार्गे असे ॥
 २१ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ जेसे आचरती श्रेष्ठ ॥ तो परनिष्ठ पडे मार्ग ॥ १ ॥ तैसेंच इत
 र लोक ॥ हा विवेक चाळिती ॥ २ ॥ श्रेष्ठ निर्णया सारिखें ॥ जग या सखें मनावें ॥ ३ ॥
 तुका ह्मणें सफल न्याय ॥ वेद राय सभेचा ॥ ४ ॥ २१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ न मे पार्था
 स्तिकर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किंचन ॥ नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्मणि ॥
 ॥ २२ ॥ ॥ सम ॥ ॥ पार्था मातेति हां लोकीं नाहीं कर्तव्य कांहीही ॥ अवाप्त का
 मनिः कामत नाही कर्मचि वर्ततों ॥ २२ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ त्रिभुवनिकर्तव्याची मा
 द्या कांही मनीं न सेऊमी ॥ अप्राप्त पावयाची न सतांही वर्ततों च मो कर्मी ॥ दो
 मो कों कछु कर नो न हूति नों लोक में काज ॥ न कछु न लोह बे न कछु कर म कर तया
 साज ॥ २२ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ त्रैलोक्याचे ठायीं ॥ पार्था मज करणें कांहीं नाहीं ॥ अ
 वाप्त पावणें नाहीं ॥ तरीं कर्म करीत से ॥ २२ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ पार्था तूं माते पाहे ॥
 न से कांहीं हि संदेह ॥ पूर्ण रूप ब्रह्म देह ॥ जन सर्वही जाणती ॥ १ ॥ न से कांहीं कर्तव्य
 ता ॥ किंवा फळ इच्छा चिंता ॥ तरीं या लोकीं आतां ॥ वागे जगा सारिखा ॥ २ ॥ अवाप्त

गी०

सर्वही कार्मी ॥ कार्मी असो निनिष्कार्मी ॥ तुका ह्मणें तरि ना मीं ॥ वर्ते कर्मी निरत ॥ ३
 ॥ २२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ यदित्द्यहं न वर्तेयं जातु कर्मण्यतद्रितः ॥ मम व-
 र्त्मानु वर्तेते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥ २३ ॥ ॥ सम ॥ ॥ जरीं कर्मी न व
 र्तेमी कधीही यत्न पूर्वक ॥ मार्गानु रूप माझ्या हे वर्तती सर्व मानवा ॥ २३ ॥ आर्या
 जरि नीराल स होउनि कर्माच्या मीन चाल तों वाटे ॥ तरि सकळ हि जन माझ्या मार्गे ये
 ती मला असे वाटे ॥ २३ ॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ जो हम कर मन हि करी हो अलसी मी
 त ॥ त्यांही सब न रहुंग हे मरे माग कीरीत ॥ २३ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ जरीं कर्म मी न व
 र्तेवी ॥ तरीं कर्म बुडे स्वभावां ॥ म्या आचरणूक करावी ॥ लोक तैसेंच करतील ॥
 ॥ २३ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ कर्मी जरीं न वर्तेमी ॥ सखे राहे स्वात्म धामी ॥ यत्न पूर्व
 क करी ना मी ॥ मार्ग योनी धर्माचा ॥ १ ॥ मग तैसे चरा हाटी ॥ पडे जग परी पाटी ॥ जो
 तो ह्मणेल देव हटी ॥ नाहीं कर्मी वागला ॥ २ ॥ मग कां हो आपणास ॥ आश्रम ध-
 र्माचा सायास ॥ भक्षूं भक्ष वे सुरस ॥ पेऊं अपेय पान जें ॥ ३ ॥ भक्त नाहीं देव नाहीं
 गुरु शिष्य नाम नाहीं ॥ राजा नाहीं प्रजा नाहीं ॥ ऐसा मार्ग पडेल ॥ ४ ॥ स्वर्ग न की मिथ्या

अ०

३

शब्द ॥ तथाशास्त्रतथावेद ॥ तुकाह्मणेकलिछंद ॥ मगसहजअनिवार ॥ ५॥ २३॥
 श्लोक ॥ उत्सीदेयुरिमे लोकान कुर्यात्कर्मचेदहम् ॥ संकरस्य च कर्ता
 स्यामुपहन्यामिमाः प्रजाः ॥ २४॥ ॥ सम ॥ ॥ भ्रष्टहोतीलहे लोकनकरी क
 र्ममीजरी ॥ तेही करी अन्यधर्में तहांया भ्रष्टती प्रजा ॥ २५॥ ॥ आर्या ॥ ॥ ज
 रिमीनकरी कर्मातरिहे होतील लोकउच्छिन्न ॥ तेव्हां प्रजविनाशक संकरकर्ता हि
 मीपरिच्छिन्न ॥ २६॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ जो होकर मनहिकरो होय सबनकोना स
 ॥ प्रगटाऊं संकरत बेह नो प्रजाया आस ॥ २७॥ ॥ ओवी ॥ ॥ मीकर्मजरीनक
 री ॥ संकर होईल अवधारी ॥ लोकभ्रष्टतीयापरी ॥ तें करणें मजनाहीं ॥ २८॥ ॥
 अभंग ॥ ॥ आधींच हे माया मय ॥ जग अनिवार होय ॥ सांडो नियां स्वार्थन्याय
 ॥ भलता पंथ स्वीकारी ॥ १॥ त्यांत आमुची वर्तणुक ॥ जरी देखती न्युन्यक ॥ भ्रष्ट
 होतो मग अधिक ॥ पैंगा चिंता हे मनीं ॥ २॥ जरीं कर्मां निवागे मी ॥ स्वेच्छा करीन अ
 न्यकामीं ॥ तरीं प्रजारक्षणने मीं ॥ प्रभू ऐसा होईना ॥ ३॥ तुकाह्मणे धाके ऐसा ॥ देव
 वागे सममाणसा ॥ आपण तारक तो सहसा ॥ येर बुडतां कळवळी ॥ ४॥ श्लोक

सक्ताः कर्मण्यविद्वांसो यथा कुर्वन्ति भारत ॥ कुर्याद्विद्वांस्तथाऽसक्तश्चि
 क्कर्षुर्लोकसंग्रहम् ॥ २५॥ ॥ सम ॥ ॥ कर्मफलार्थ अज्ञानी जरीं करिति
 भारता ॥ तींनिः काम करी ज्ञानी जो इच्छी लोकसंग्रह ॥ २६॥ ॥ आर्या ॥ ॥ अज्ञा
 सक्त जसे कां असती कर्माचिया महाहाटी ॥ ज्ञानी सक्त न तैसा परिजन शिक्षार्थ कर्म
 राहाटी ॥ २७॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ मूरख जो कर मन करे करि बहु प्रीत सभाय ॥ लो
 ककाजग्यानी करे मन ता सोन लगाय ॥ २८॥ ॥ ओवी ॥ ॥ हे लोकनेणती का
 हीं ॥ वडिला सारिखे वर्तती पाही ॥ ह्मणउनी श्रेष्ठी दोनीं सोई ॥ लोकसंग्रहार्थ धर्म
 कीजे ॥ २९॥ ॥ अभंग ॥ ॥ कर्मने मिलां विधीने ॥ सिद्धि जावयां साधनें ॥ फळ
 प्राप्तिचा संधानें ॥ अज्ञानास आनंद ॥ १॥ तैसें अवघें नाशीवंत ॥ ज्ञानी सिद्धातें संम
 त ॥ जाणते जे जाले संत ॥ तहां कर्मां न ये सोडू ॥ २॥ लोकसंग्रहो भारता ॥ रक्षणें हा मा
 र्ग आतां ॥ पूर्ण सृष्टिची याहिता ॥ तुकाह्मणे कळवळे ॥ ३॥ २५॥ ॥ श्लोक ॥ ॥
 नबुद्धिभेदं जनयेदज्ञानां कर्मसंगिनाम् ॥ जोषयेत्सर्वकर्माणि विद्वान्यु
 क्तः समाचरन् ॥ २६॥ ॥ सम ॥ ॥ काम्यकर्मठ अज्ञाना बुद्धिभेद करून

ये ॥ करवावीं सर्व कर्म तत्त्वज्ञेयुक्त जो स्वये ॥ २६ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ जे अज्ञ कर्म
सक्त प्रज्ञा त्यांची कदान पर्त विजे ॥ युक्त प्रज्ञे आपण कर्मासि करो नित्यासि वर्तवि
जे ॥ २६ ॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ तिन कि बुद्धि भेद न तजे रहे कर्म लपटाय ॥ सावधान
ग्यानिरहे मेले गात बनाय ॥ २६ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ ज्ञानी ये कचित्त हो उनी ॥ सर्व
कर्म उत्कृष्ट करोनी ॥ अज्ञानियां सकर्म आचरवा वेदादुनी ॥ ज्ञानी स्वये ॥ २६ ॥
अभंग ॥ ॥ व्हावी कामना संपूर्ण ॥ काम्य हे तुच तूं जाण ॥ तैसेंच मग तूं साधन
॥ कर्म ठेसे बोलिजे ॥ १ ॥ अज्ञान झोंबिन लें ॥ ऐसें दृष्टीने पाहिलें ॥ तन्हीं त्याचें अं
तर भलें ॥ भेदून ये सजानें ॥ २ ॥ जरीं तत्त्व वेत्ता जाला ॥ अथवा प्राप्त पुरुष भला ॥ त
न्हीं जनांच्या कर्मा ला ॥ तेज द्यावे ह्मणे तुका ॥ ३ ॥ २६ ॥ ॥ श्लोक ॥ प्रकृतेः
क्रियमाणानि गुणैः कर्माणि सर्वशः ॥ अहंकारविमूढात्मा कर्ताऽहमिति
मन्यते ॥ २७ ॥ सम ॥ ॥ कर्म सर्व प्रकृतिच्या करिजे ताति जीं गुणी ॥ अहंका
रें मूढ बुद्धी मी कर्ता मानितो असें ॥ २७ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ प्रकृति गुणानु कर्म होता
ऐसें असो निहा मूढ ॥ मी कर्ता ह्मण उनियां अभिमानी व्यर्थ होत आरूढ ॥ २७ ॥ ॥

॥ दोहरा ॥ ॥ माया गुण करत हे सवे कर मय हजान ॥ अहंकार करी मूढ जे लेत आप
न को मान ॥ २७ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ प्रकृति गुणाचे कार्य ॥ क्रिया निपजे गुण मय ॥
नेण त्या संतोष होय ॥ मी कर्ता मानी ॥ २७ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ कर्म सर्व प्रकृतीच्या
गुणीं रवेळची मायेचा ॥ सोडिलीं तीं ज्याच्या त्याच्या ॥ पुन्हा गळीं लागती ॥ १ ॥ जं
वरी देह संगु ॥ तं वन रुढे प्रसंगु ॥ उगा आग्रही उल्लंघु ॥ पाहातां येथे ना डेल ॥ २ ॥
अहंकारें मूढ बुद्धी ॥ ह्मणे माझी हे उपाधी ॥ तुका ह्मणे कधीं ॥ रुढे ऐसी दिसेना ॥
॥ ३ ॥ २७ ॥ ॥ श्लोक ॥ तत्त्ववित्तु महाबाहो गुणकर्मविभागयोः ॥ गु
णा गुणेषु वर्तते इति मत्वा न सज्जते ॥ २८ ॥ ॥ सम ॥ ॥ तत्त्वज्ञ गुण
कर्माच्या दोभागीं स्व अकर्तृता ॥ पाहे कीं स्व स्व विषयीं इंद्रिये हीं च वर्ततीं ॥ २८ ॥ ॥
आर्या ॥ ॥ गुण कर्म विभागीं तो तत्त्वज्ञान्यासि भेद साहीना ॥ गुण संधी तचि व
र्तति ऐसें जाणो निसक्त होईना ॥ २८ ॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ गुण और करम विभा
ग सों जानत तत्त्व ज्ञकोय ॥ बिंद्रि विखयन सोलगी आप मग न नहि होय ॥ २८ ॥
ओवी ॥ ॥ प्रकृति गुण मोहिती ॥ मूर्ख फलीं आसक्त होती ॥ ते ज्ञानियांची यु-

की॥ इन्द्रियगुण॥ २८॥ ॥ अभंग॥ ॥ तत्त्वज्ञांगुणकर्माळा॥ भेदोन अकल्या-
 ला॥ पाहेस्वस्वविषयाळा॥ इन्द्रियेंहांवर्तनी॥ १॥ जाणिवेचेंतुझेअंग॥ महाबा-
 होप्रेमेचांग॥ वशवर्तीलक्ष्मोरंग॥ भाग्यपूर्णपांडवा॥ २॥ स्वकर्माचेंपाळण॥ की-
 जेनकोउत्थापन॥ तुकाबोलिलासाधन॥ तेंचपाहेसर्वदा॥ ३॥ २८॥ श्लोक
 प्रकृतेर्गुणसंमूढाः सज्जंते गुणकर्मसु॥ तानकृत्स्नविदोमंदान्कृ-
 त्सनविन्नविचालयेत्॥ २९॥ ॥ सम०॥ ॥ प्रकृतीच्यागुणीमूढझोंवती
 विषयेन्द्रियां॥ असर्वज्ञातयांमूढांसर्वज्ञेखवळूनये॥ २९॥ ॥ आर्या॥ ॥ प्रकृ-
 तिगुणेंमोहितजेगुणकर्मीसक्तमंदअज्ञानी॥ त्याचेंमनासचालननकरावेंजाण
 त्याहिसज्जानी॥ २९॥ ॥ दोहरा॥ ॥ मायागुणकरीमूढजेरहेविषयलोलाय
 तामागतेग्यानितिन्हेंदेइतकोभलाय॥ २९॥ ॥ ओवी॥ ॥ प्रकृतिचेशकरीमा-
 या॥ विषयींआसक्तहोऊनियां॥ मूढगतीपावोनियां॥ सूर्वासिखवळूनये॥ २९॥
 अभंग॥ ॥ लागतीप्रकृतिछंदी॥ पडावयामोहोवंदी॥ दृथासंसाराचांमांदी॥ मे-
 ळवितीपुष्कळ॥ १॥ गुणींरिझलेप्रकृतीचे॥ मूढझोंवेंविषयींलाचे॥ ॥ अज्ञान-

पाहोनिकाचे॥ खवळूनयेसर्वज्ञे॥ २॥ मोठेंअहंकारीपाप॥ घेउनिमायेचेंनिजमाप
 ॥ उगाणीतिविषयदाप॥ तुकात्यासींदाविना॥ ३॥ २९॥ ॥ श्लोक॥ ॥ मयि
 सर्वाणिकर्माणिरन्यस्याध्यात्मचेतसा॥ निराशीर्निर्ममोभूत्वायुध्यस्व
 विगतज्वरः॥ ३०॥ ॥ सम०॥ ॥ कर्मसमर्पनिमजसर्वअध्यात्मबुद्धिने॥ दा-
 कूनिआशाममतासुरेवेंहेकरियुत्थतू॥ ॥ आर्या॥ ॥ अध्यात्मविचारेकरि
 माझ्यादाईस्वकर्मसंन्यास॥ निमर्मनिष्कामरणींनिश्चळहोवोनिमारिसैन्यास॥ ३०
 दोहरा॥ ॥ चित्तअध्यात्मअनिकेंकरमनमोमनराख॥ अहंकारममतातजे-
 जुद्धहिंकूंअभिलाख॥ ३०॥ ॥ ओवी॥ ॥ सर्वकर्ममजअर्पी॥ चित्तआत्म-
 यातेंसमर्पी॥ उदासपणेंवोपी॥ ऊढयुद्धासी॥ ३०॥ ॥ अभंग॥ ॥ कर्मका-
 यहोईलजे॥ प्रकृतीच्यायोगबीजे॥ तेंतेममरूपीअर्पिजे॥ सर्वाध्यात्ममतीने॥ १॥
 दाकूनिममताआशा॥ युद्धाकरीतूंवीरेशा॥ विगततापमाझीदशा॥ तुझ्याआं-
 गांवाणेल॥ २॥ ऐकतांचतोबोल॥ आलापार्थाआंगीडोल॥ तुकाझणेफोल॥ जा-
 लासर्वसंशय॥ ३॥ ३०॥ ॥ श्लोक॥ ॥ येमेमतमिदंनित्यमनुतिष्ठति

मानवाः॥ श्रद्धावंतोऽनसूयंतो मुच्यन्ते तेऽपि कर्मभिः॥ ३१॥ ॥ सम० ॥
 न दोषं ठेवितां माझे हे नित्यमतमानव॥ भावे अनुष्ठिती ते ही कर्मापासूनि मूढता॥
 आर्या॥ ॥ ईर्ष्यागुनिपार्था ऐसें माझ्या मतीं न जे विदती॥ विश्वासो ते मान
 व कर्मापासो नि सर्वदा सुदती॥ ३१॥ ॥ दोहरा॥ ॥ जिन तयामे रमतें श्रद्धा
 सो गहिलेत॥ तिन के जीयमे करम है करमत जे करि चेत॥ ३१॥ ॥ ओवी॥
 हे माझे ज्ञानमत॥ न रद्द दयीं ठेवी अखंडित॥ निर्द्वंद्वकरी श्रद्धा युक्त॥ तो कर्मा
 विमुक्त असे॥ ३१॥ ॥ अभंग॥ ॥ उपेक्षून गुण दोषादि लक्षण॥ निःप्रांज
 ळपण बोलिलों कीं॥ १॥ तैसेंच पाहावे हेंच अनुष्ठावे॥ सुखेंची सुदावे कर्म
 बंधें॥ २॥ मानव तराया दोष संव्हाया॥ केली नौ काव्हाया पैल पार॥ ३॥ तु
 का ह्मणे जड नायक ती मूढ॥ पुढें हि दगड होउ निराहाती॥ ४॥ ३१॥ ॥ श्लोक
 ये त्वेतदभ्यसूयंतो नानुतिष्ठन्ति मे मतम्॥ सर्वज्ञानविमूढास्तान्
 विद्धि नष्टानचेतसः॥ ३२॥ ॥ सम० ॥ ॥ दोष आरोपुनी माझ्यायाम
 तान अनुष्ठिती॥ जाण सर्वा ज्ञान मार्गी बुद्धि भ्रष्ट विभूदते॥ ३२॥ आर्या

करुनी ईर्ष्या जिते जेया माझ्या सर्कीनाश॥ सर्वज्ञानविमूढ चिपावति ते जाण पात
 कीनाश॥ ३२॥ ॥ दोहरा॥ ॥ जो मेरे मत हिको करत जु दोख लगाय॥ सो मूर-
 ख जानत नही हें अचेत के भाय॥ ३२॥ ॥ ओवी॥ ॥ हें तुला सांगितले॥ ते
 न अनुष्ठितांतामस गुणी झाले॥ ज्ञानापासो निचे वले॥ महामूर्ख॥ ३२॥ अभंग
 अथवा कुटिल द्वेष ठेवी खळ॥ ज्यासि देहीं मळ अहंतेचा॥ १॥ हें मत सोडोनी दोष
 ही जोडोनी॥ आत्ममत मनीं अनुष्ठिती॥ २॥ न हां ज्ञान मार्गी सर्वांच्या असंगी॥ बु
 द्धि भ्रंशे जगीं विमूढते॥ ३॥ तुका ह्मणे देवावरिष्ट जाणावा॥ अक्षेर करावा जेणे-
 त्याचा॥ ४॥ ३२॥ ॥ श्लोक॥ ॥ सदृशं चेष्टते स्वस्याः प्रकृतेर्ज्ञानवा
 नपि॥ प्रकृतिं यांति भूतानि विग्रहः किं करिष्यति॥ ३३॥ ॥ सम० ॥ ॥
 ज्ञानी हि पूर्वसंस्कारे वर्ते प्रकृतिसारिखा॥ भूतें वश प्रकृति ला करावें काय निग्रहें ३३
 आर्या॥ ॥ ज्ञानी ही वश केला प्रकृतीच्या तूं पहा उपाधीन॥ प्रकृतीला वश भूते
 प्रकृतिस निग्रह करीन आधीन॥ ३३॥ ॥ दोहरा॥ ॥ ग्यानवंत ही करत है अ
 पनी प्रकृतिस मान॥ सब कोउ निज प्रकृतिस बरो के तेज्ज अजान॥ ३३॥ ओवी

ज्ञानी अससीलजरीं ॥ प्रकृतिचेंष्टाकरी ॥ पंचभूतांते अवधारीं ॥ तयानिग्रहका
 य ॥ ३३ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ ज्ञानी पूर्णजालाशास्त्रें ऊमजला ॥ परीत्यालागला पृ
 र्वसंगू ॥ १ ॥ प्रकृती हे मिळे प्राचिन्नाच्या वळे ॥ तैसी बुद्धि रेंवेळे साधूची कीं ॥ २ ॥ पंच
 भूतभववेगळे गोरव ॥ देती अनुभवक्षणक्षणा ॥ ३ ॥ प्रकृति स्वाधीन पडली ह्म
 णोन ॥ निग्रहां अज्ञान ह्मणे तुका ॥ ४ ॥ ३३ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ इंद्रियस्येंद्रिय-
 स्यार्थैरागद्वेषौ व्यवस्थितौ ॥ तयोर्न वशमागच्छेत्तौ त्वस्य परिपंथिनो
 ॥ ३४ ॥ ॥ सम ॥ ॥ गोडत्याविषयां प्रीती वा इदींद्वेष इंद्रियां ॥ रागद्वेषचिहे
 शत्रूवशहोऊं न येतया ॥ ३४ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ ज्या त्या हि इंद्रियार्थों राग अणि
 द्वेष हे रिपू थोर ॥ त्याला वश न च व्हावे हे दोघे मोक्षमार्गिचे चोर ॥ ३४ ॥ ॥ दोहरा
 ॥ सब विंद्रियन को विखें रागद्वेष जो होय ॥ तिन के बस न रजान हिंरहे अरि सम जो
 य ॥ ३४ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ विषय कल्पना बहुत ॥ रागद्वेषां वर्तत ॥ जे तेथें होतो
 आसक्त ॥ विषया वशहोऊं न ये ॥ ३४ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ पांचा विषयांची गो-
 डी आत्मरूची ॥ घेती तैरागाची वस्ती होते ॥ १ ॥ वाईट पाहिले कुशें उपेक्षिले ॥ दे

पाचें हें जालें जन्मस्थान ॥ २ ॥ रागद्वेष दोन वैरी पुरातन ॥ न व्हावें स्वाधीन तुका ह्मणे
 ॥ ३ ॥ ३४ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात् ॥
 स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः ॥ ३५ ॥ ॥ सम ॥ ॥ बरा स्वधर्म भ-
 लता परधर्म बऱ्याहुनी ॥ स्वधर्मा मृत्युही श्रेय परधर्म करी भय ॥ ३५ ॥ ॥ आर्या
 उत्तम परधर्मा हुनि विगुण हि निजधर्म पुण्य दे थोर ॥ निजधर्मा मरण बरें परधर्मे नर
 क होय तो घोर ॥ ३५ ॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ नुन होय जो निजधर्म परतें अधिको मान
 ॥ नीच भली निजधर्म मो परधर्म हि भय जान ॥ ३५ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ आपला
 धर्म असोनी ॥ परधर्म बरवामनीं मानी ॥ आपला धर्म टाकूनी ॥ परधर्मा भय असे
 ॥ ३५ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ भलता ही स्वधर्म योनी संभव कर्म ॥ उत्तमें उत्तम अनु
 ष्ठिजे ॥ १ ॥ अगुणी जाली या दे तुमहा श्रेया ॥ जैसी बाळा माया लां सिरि ॥ २ ॥ स्व
 धर्मां मेलजे घे सरमा सेजे ॥ परधर्मा रिझे वायां जाय ॥ ३ ॥ वधूचें कुरूप ज्याचें तया स
 रव ॥ पराव्यासी विख होऊं टाके ॥ ४ ॥ तुका ह्मणे स्वधर्म कर्मची वर्त्तीवें ॥ परधर्मे पा-
 वावें पतना लागी ॥ ५ ॥ ३५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ अर्जुन उवाच ॥ अथ के

नप्रयुक्तोऽयं पापंचरति पूरुषः ॥ अनिच्छन्नपि वाष्ण्येय बलादिव नियोजि-
तः ॥ ३६ ॥ ॥ सम० ॥ ॥ आतां कोणे प्रेरिला हा सांग जो पात कें करी ॥ बळें चियो
जिजे जैसा वाष्ण्येया इच्छिल्या विणे ॥ ३६ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ पार्थ ह्मणे कोण न रेथो
जिय ला करित पाप वद बापा ॥ इच्छान सतां चिबरे प्रेरिय ला कीं करी ज सा पां पा ॥ ३६
दोहरा ॥ ॥ कहिये प्रेरें कोन कें पुरुख करत जु पाप ॥ या कों इच्छा नाहिनें कर मदे
त सताप ॥ ३६ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ हा कोणी प्रेरिला प्राणी ॥ पाप आचरतो कोटुनी
वाष्ण्येया इच्छिल्या वांचोनी ॥ बलात्कारें कोण करित से ॥ ३६ ॥ ॥ अभंग ॥
पार्थासि संदेह देवा पुसता हे ॥ आतां कोणें आहे पाठविला ॥ १ ॥ करितो पापासी सां
गावें आह्मासीं ॥ बळें योजी ऐसी इच्छान सतां ॥ २ ॥ अनिछे आदळी दो पाचळ मोळी
॥ सांगे हेन वाळी वाष्ण्येयातूं ॥ ३ ॥ तुका ह्मणें मंश्रहि ताचा ऐकून ॥ बोलिला नंदन व
सुदेवाचा ॥ ४ ॥ ३६ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ॥ काम एष
क्रोध एष रजोगुणसमुद्भवः ॥ महाशनो महापाप्मा विद्ध्येनमिह वैरिणं
॥ ३७ ॥ ॥ सम० ॥ ॥ काम हा क्रोध ही हाची जोर जो गुण संभव ॥ सदा अतृप्त जो

पापीयामार्गीशत्रु जाण हा ॥ २७ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ कृष्ण ह्मणे पार्थाहार जो गुणोद्भव
चि काम हा क्रोध ॥ ग्रासक बहु पापी हा वैरी तूं जाण करुनियां शोध ॥ २७ ॥ दोहरा
यह ज काम और क्रोध है रजोगुणहितें होय ॥ कांहां हूं पूरन होइन हिं पापि कों अरी
जोय ॥ २७ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ देव ह्मणे गा पार्था ॥ हे काम क्रोध वैरी जाण निश्चांता
र जो गुणा पासो निहोत असतां ॥ निपजती पापातें ॥ ३७ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ अगा
धर्म भ्रात्या नीतीच्या जाण त्या ॥ काम क्रोधा सत्या दया नाही ॥ १ ॥ रजोगुणे वादत माचे नि
प्रौढ ॥ सख गुणामूढ केले इहिं ॥ २ ॥ खाउनी आकल्प तृप्तिने णे स्वल्प ॥ विवेका सी पा
प लाविती हे ॥ ३ ॥ ह्मणे निन्यायाचे मार्ग पाडायचे ॥ तुका ह्मणे यांचे कुशलत्व ॥ ४
॥ ३७ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ धूमेनाव्रियते वह्निर्यथादर्शो मलेन च ॥ यथोल्बे
नादृतो गर्भस्तथा तेनेदमावृतं मु ॥ ३८ ॥ ॥ सम० ॥ ॥ वेष्टिजे तो धुरें अ
ग्नी आरि साना शिजे मळें ॥ बांधिजे गर्भ ही नाळें कामें हें वेष्टिलें तसें ॥ ३८ ॥ ॥
आर्या ॥ ॥ जैसा आदर्श मळें जरा युने गर्भवन्हि धूमानें ॥ वेष्टित तैसें पार्था आ
वरिलें हे समग्र कामानें ॥ ३८ ॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ अग्नि दक्यो ज्यो धूम सो दर्श-

णसैलकेभाय॥ गर्भतंतुजालसोंदक्योतागिनताहिभाय॥ ३८॥ ॥ ओवी ॥ ॥ अ
 ग्रीसांकलाधूम्रबळे॥ दर्पणजैसामळे॥ गर्भवेष्टिलाजाळे॥ तैसाआत्माअज्ञानेक
 रूनी॥ ३८॥ ॥ अभंग ॥ ॥ विस्तुधुरेवेदेनवलहेमोटे॥ ऐकेत्याचेफांटेजन्म
 खळ॥ १॥ आरसामळानेंगर्भासीनाळानें॥ कींतवेवेश्यानंजिकीतैसा॥ २॥ चै
 तन्यासेजारीवस्तीनीरंतरी॥ अनिवारभारीह्मणेतुका॥ ३॥ ३८॥ ॥ श्लोक ॥
 आवृतज्ञानमेतेनज्ञानिनोनित्यवैरिणा॥ कामरूपेणकोंतयदुष्पूरेणान
 लेनच॥ ३९॥ ॥ सम० ॥ ॥ वेष्टिलेंज्ञानहेकामेंज्ञात्याचेंनित्यशत्रुनं॥ जोना
 नाकामनारूपीजोकांदुर्भरअग्निवत्॥ ३९॥ ॥ आर्या ॥ ॥ ज्ञात्याचानित्यरि
 पूहाकामज्ञानआवरीजाण॥ नह्मणेपुरेकधींहीपूर्णनव्हेहाकदातुझीआण॥ ३९
 दोहरा॥ ॥ ज्ञानिहोकोंग्यानइनवैरीरारव्योदापी॥ कामदुःसहयहअग्निहैसके
 नकोउपापी॥ ३९॥ ॥ ओवी ॥ ॥ तैसेंज्ञानझाकोळलेतेणें॥ ह्मणोनित्यानि
 याचानित्यवैरीमीह्मणे॥ कामरूपदेहदहन॥ दूरिकरूनित्यजिती॥ ३९॥ अभं
 ज्ञानजरींशुद्धहोतेंअसंबद्ध॥ वेष्टनप्रसिद्ध्याचेंह्मणुनी॥ १॥ नित्याविज्ञान्याच्या

हाचिसत्यवाचा॥ कामनारूपाचागोंधळुजो॥ २॥ अग्निवतभारीजयाचीदुधारी॥ तु
 काह्मणेमारीवैराग्यासी॥ ३॥ ३९॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ इंद्रियाणिमनोबुद्धिरस्याधि
 ष्ठानमुच्यते॥ एतैर्विमोहयत्येषज्ञानमावृत्यदेहिनम्॥ ४०॥ ॥ सम० ॥ ॥
 इंद्रियेमनबुद्धिहीकामाधिष्ठानबोलिजे॥ यांहीकरूनिहामोहीप्राण्यातेंज्ञानवेष्ट
 नी॥ ४०॥ ॥ आर्या ॥ ॥ इंद्रियमनबुद्धीशींआधिष्ठुनियांवसेसदादेही॥ ई
 हाकरोनियातेंआवरुनिज्ञानमोहवीदेही॥ ४०॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ इंद्रियमनऔ
 रबुद्धिहैएहियाकोंज्ञान॥ इनकरिकेनासतजुहैग्यानिहुकोग्यान॥ ४०॥ ओवी
 इंद्रियेआणिमनबुद्धी॥ यांसिकामअधिष्ठानआधीं॥ यांतेंभुलऊनित्रिशुल्यी॥ ज्ञा
 नलोपतसे॥ ४०॥ ॥ अभंग ॥ ॥ इंद्रियमनबुद्धिहीकामाधिष्ठानी॥ बोलिजे
 सज्ञानीतेंहीखरें॥ १॥ येणेंचिमोहितज्ञानहोतेंखरें॥ बुडालेनुद्धरेगर्वडोही॥ २॥
 विरहितअसावेंमगतेणेंबोलावें॥ ऐसेंनदिसावेंकायकरूं॥ ३॥ तुकाविदेहात्माके
 लायाअनंतें॥ आपुल्याउचितेंदयाळुवें॥ ४०॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ तस्मात्त्वमिंद्रि
 याण्यादौनियम्यभरतर्षभ॥ पाप्मानं प्रजहित्येनंज्ञानविज्ञाननाशनम्॥ ४१॥

सम०॥ ॥ तस्मात्तुंद्रिये आधीं जिं को नि भरतर्षभा ॥ मारीया पापिया कामाज
न विज्ञान नाशका ॥ ४१ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ यास्तव इंद्रिय दमनें विज्ञान ज्ञान नाश
का आधीं ॥ पापी रिपु कामाला मारुनियां मारिजे महा आधी ॥ ४१ ॥ दोहरा ॥ ॥
अर्जुन ताते पहिल ही तुंद्रिये को रोंक ॥ हरत ग्यान विज्ञान सों जो यह पापी को दोक
॥ ४१ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ या कारणे इंद्रिया दमना ॥ तू नियमींगा अर्जुना ॥ जाको
नि पाप कामना ॥ ज्ञान विज्ञाना हित असे ॥ ४१ ॥ ॥ अभंग ॥ ॥ तस्मात्तुंद्रि
ये जे कां दश विध ॥ आहे त्या बुध अधिकारी ॥ १ ॥ भरतर्षभा जय घेतां या पासुनी
॥ कामाच्या भुवनीं अग्नी पेदे ॥ २ ॥ ज्ञान नाश पुढे विज्ञाना न ठेवी ॥ त्या सत्तुर वी-
तु का ह्मणे ॥ ३ ॥ ४१ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ इंद्रियाणि पराण्याहुरिंद्रियेभ्यः परं म-
नः ॥ मनसस्तु परा बुद्धिर्यो बुद्धेः परतस्तसः ॥ ४२ ॥ ॥ सम० ॥ ॥ स्थूला पुढे
इंद्रिये हीं मन त्या ही पलीकडे ॥ मना पलीकडे बुद्धी आत्मा तो ती पलीकडे ॥ ४२ ॥ ॥
आर्या ॥ ॥ इंद्रिय गण हा पर तो त्या हुनि मन त्या हुनी मती परती ॥ ती हुनि आत्मा पर तो
नाही उत्कृष्टता त्या परती ॥ ४२ ॥ ॥ दोहरा ॥ ॥ इंद्रिय न सब ते परे तिन के परम

न जोय ॥ मन ते परे ज बुद्धि है तापें पर आतम जोय ॥ ४२ ॥ ॥ ओवी ॥ इंद्रियां
त श्रेष्ठ मन ॥ मना हुनि पर बुद्धि जाण ॥ बुद्धि पलीकडे आत्मा जाण ॥ ऐसी गती ॥ ४२
अभंग ॥ ॥ स्थूला पुढे करणे वागती हे पार्थी ॥ मन पैल पंथा त्या चिये ॥ १ ॥ म-
ना पलीकडे बुद्धि चीति कडे ॥ आत्मा तो नि वडे त्या परता ॥ २ ॥ साक्षी होवो नीयां लि-
पन व्हे कर्मा ॥ आतुलीया चर्मा शिरो वीरा ॥ ३ ॥ तुका ह्मणे देव रुपा वं तरवरा ॥ वरी उ-
जग रा दशा आली ॥ ४ ॥ ४२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ एवं बुद्धेः परं बुद्ध्वा संस्तभ्या
त्मानमात्मना ॥ जहि शत्रुं महाबाहो कामरूपं दुरासदम् ॥ ४३ ॥ ॥
सम० ॥ ॥ तिणे असा ती परता जाणोनी थां बरु नितो ॥ मारी शत्रु महाबाहो का-
मरूपी अजिंक्य जो ॥ ४३ ॥ ॥ आर्या ॥ ॥ एवं बुद्धि परा ते जाणुनि मति ने मना
महाबाहो ॥ निय मुनि निजरिपु कामा मारी जय वंत तूं महाबाहो ॥ ४३ ॥ ॥
दोहरा ॥ ॥ आतम लखु बुद्धि ते परे मन को करि बसमाह ॥ कामरूप आरी दुःस-
ह है मारि डारो न रनाह ॥ ४३ ॥ ॥ ओवी ॥ ॥ बुद्धी ने परमात्मा जाण ॥ आणि
आत्मा स्थिर करून ॥ वैराग्य अग्नि ने जाळुन ॥ काम अजिंक्य जिंती ॥ ४३ ॥ ॥

अभंग ॥ ॥ तिने असे तिसी परता आपण ॥ जाणे वरिखुण हेचि पार्थ ॥ १ ॥ जा-
 णोनि थांबवीतीसी मनापासी ॥ शक्तिचैतन्यासी जवमिळें ॥ परिसामर्थ्याची उठा
 वणी करी ॥ हा शत्रुसंहारी कामरूप ॥ ३ ॥ महाबाहो नाम तशिं साच वाटे ॥ अजिं
 क्यनी वटे तुका ह्मणे ॥ ४ ॥ ४३ ॥ ॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतायां योगशास्त्रे श्रीकृ-
 णार्जुनसंवादे कर्मयोगो नाम तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ श्लोक वामनी ॥
 इति टीका समश्लोकी अध्याय तिसः सन्यावरी ॥ श्रीपार्थसारथी कर्ता जीवामन-
 मनोरथी ॥ ३ ॥ ॥ इति गीतार्थबोधिन्यां श्रीमद्भगवद्गीताटीकायां तृतीयोऽ-
 ध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४३ ॥ ॥ ४३ ॥